

Predgovor

Kada sam počeo pisati ovu knjigu rane 2006., nisam planirao uključiti predgovor. Moj je cilj bio na čitak, neformalan i jednostavan način objasniti zašto će američki kontinuirani i rastući disbalansi uvoza i izvoza – njezin trgovinski deficit – uzrokovati kolaps dolara, tjerajući američku javnost na prihvaćanje drastično nižih životnih standarda te na godine bolne žrtve i obnove. Sedam poglavlja pokazalo bi mnoštvo načina na koje je, u vrlo kratkom roku od dvadesetak godina, najveći svjetski kreditor postao najveći svjetski dužnik, dok je oko javnosti bilo usmjereno na neke druge stvari. Moj je izazov, barem kako sam ga ja vidio, bio stvoriti javnu svijest ondje gdje nije postojala, o nadolazećoj ekonomskoj krizi na koju sam svoje klijente pripremao godinama. Posljednja tri poglavlja govorila bi o investicijskim strategijama koje uspješno koriste tisuće mojih klijenata, a kako bi čitatelji mogli izbjeći dolarski debakl te profitirati tijekom faze ponovne izgradnje.

To je knjiga koju ćete upravo pročitati. Čemu onda predgovor?

Zbog toga što su, dok ovo pišem krajem 2006., s dogovorenim datumom objave za otprilike mjesec dana, svi počeli govoriti o trgovinskom deficitu. Zanimljivo je da, doslovno godinama, iznenada je postao temom javnih debata. Iako postoji sve veći broj ljudi koji se slažu kako je problem smrtno ozbiljan, također postoji konsenzus koji u najvećoj mjeri predstavlja Wall Street s interesom u *statusu quo*, koji tvrdi upravo suprotno, argumentirajući kako je trgovinski deficit zapravo znak ekonomskog zdravlja – da je američka potrošnja pogon ekonomskog rasta.

To je skupina do koje želim doći od samoga početka. Njihovi su argumenti glupost koja ne služi nikome nego njima. Ako vas u to uspijem uvjeriti ovdje i sada, moći ćete izvući punu korist iz mudrosti i vodstva koje vam skromno nudim na nadolazećim stranicama.

Ubrzo ću doći i do opsežnijih primjera, no bilo bi teško poboljšati prošlotjednu izjavu Lawrencea Kudlowa, genijalnog voditelja dnevnog programa CNBC-a zvanog „Kudlow and Company”. Na samom početku programa, nakon što je pozdravio svoje gledatelje, Kudlow je drsko izrekao: „Ja *volim* trgovinske deficite. Zašto? Zato što stvaraju suficite tekućih računa.”

Bilanca plaćanja, računovodstveni sustav bilježenja transakcija između zemalja, sastoji se, između ostaloga, i od trgovinskog računa, koji je pak dio tekućeg računa koji bilježi naše uvoze i izvoze, te kapitalnog računa, koji bilježi investicijske transakcije između zemalja. Budući da se dolari koje šaljemo u inozemstvo za plaćanje dobara i usluga vraćaju u obliku investicija u državne obveznice i ostalu imovinu, jedan račun može se gledati kao suprotna strana drugog računa. Zemlja uvoznik poput Sjedinjenih Država zato tipično ima visoku kapitalnu bilancu, s deficitom trgovinskog i suficitom kapitalnog računa.

No riječ „suficit”, kako se ovdje koristi, knjigovodstveni je pojam koji samo znači to da je više novca ušlo nego što je izašlo. Razlog što je novac došao jest taj što je određenu imovinu, primjerice trezorski zapis, kupio inozemni središnji bankar. No, prodaja obveznice ne čini nas bogatijima; ona stvara obvezu. Naravno, na početku držimo novac u ruci kao rezultat prodaje, no to je novac koji smo se obvezali vratiti s kamatom.

Riječ „suficit” možda i ima pozitivan prizvuk, no kapitalni suficit ima suprotno značenje od primjerice proračunskog suficita. Suficiti mogu biti i dobri i loši. Suficit vode u rezervoaru za vrijeme suše dobra je stvar, no kada se nalazi u vašem podrumu za vrijeme poplave, baš i nije.

Larry Kudlow pametan je čovjek, i ja ne želim reći da on nije znao o čemu govori. No, kapitalni suficit, po njegovu mišljenju, dokaz je zemljinog kredibiliteta. To implicira da se na njega možemo osloniti te da će se priča nastaviti. Mislim da tu griješi. Naši su trgovinski partneri sasvim slobodni investirati negdje drugdje, i upravo će to i učiniti jednom kada shvate kako Sjedinjene Države, sa svojih 8,5 bilijuna dolara fundiranog duga (50 bilijuna uključimo li nefundirane obveze) te kontinuiranim proračunskim deficitima koji svake godine pridonose spomenutim brojkama, više baš i nisu kredibilne. Nije da ostvaruju više prinose investirajući na našem tlu; naša su tržišta slabija od bilo kojih drugih većih tržišta u svijetu, a situacija je takva posljednjih šest ili sedam godina.

Kontinuirana potražnja središnjih bankara za američkim vladinim investicijama ima svoje objašnjenje, koje je po mojem mišljenju robotski birokratski zamah. Privatni inozemni investitori drže se podalje. No za Wall Street i njihove medijske navijače, koje bi ubili kada bi trgovinske deficite prikazali kao pesimizam tržišta, „kapitalni suficit“ pojam je proizašao iz raja.

Još je jedan opsežniji argument za poželjnost trgovinskih deficita izrečen 21. prosinca 2006., u članku *Wall Street Journala* naslovljenom „Prihvatite deficit“, koji je napisao glavni ekonomist Bear Stearnsa, David Malpass.

Gospodin Malpass piše poduže članke, no njegov je argument dosta dobro sažet u uvodnom ulomku: „Trgovinski deficit desetljećima je igrao ulogu političkog i novinarskog gromobrana, inspirirajući brojna predviđanja prijetećeg američkog ekonomskoga kolapsa. Stvarnost je drugačija. Naši uvozi rastu zajedno s našom ekonomijom i stanovništvom, dok naši izvozi rastu zajedno s inozemnim ekonomijama, posebice ekonomijama industrijskih zemalja. Iako je kritiziran kao disbalans, trgovinski deficit i s njim povezani kapitalni priljevi odražavaju rast SAD-a, a ne američku slabost – oni povezuju mlađe, brzorastuće

ekonomije SAD-a sa starijim, spororastućim ekonomijama u inozemstvu.”

Uza svo dužno poštovanje prema gospodinu Malpassu, moram reći da se uopće ne slažem s napisanim. Iako njegova tvrdnja o demografiji možda i jest donekle valjana, on zanemaruje činjenicu da je podloga trgovinskog deficita zapravo sve manja proizvodna baza, te se snažno oslanja na poznat ali pogrešan argument koji tvrdi da su smanjene stope štednje pobijene visokim neto vrijednostima kućanstava, za koje znamo da odražavaju napuhane vrijednosti nekretnina i papirne imovine. On miješa potrošnju s rastom te kreditira visoke kompetitivne prinose s privlačenjem stranih investicija, a znamo da su glavna inozemna tržišta značajno jača od našeg nakon ubravanja tečaja. Njegov pogled na inflaciju zanemaruje prošlu monetarnu politiku. Mogao bih sada nastaviti, no reći ću da moja knjiga opovrgava njegov pogled. Njegov je članak izvrstan primjer napora Wall Streeta da pozlati ekonomski cvijetak.

Općenito, apsurdna ideja kako američka potrošnja pokreće globalnu ekonomiju kontinuirano se potiče od strane masovnih medija. Prilikom nedavnog emitiranja poslovnog programa Fox Newsa, „Bulls and Bears”, članove panela zatražili su da nominiraju „osobu godine”. Jednoglasno je izabran – američki kupac.

Isto tako, uvijek sam zapanjen načinom na koji televizijski mediji karakteriziraju američku ekonomiju, prikazujući prodavače kako mahnito pune police te kupce kako „peglaju” svoje kreditne kartice. Nasuprot tome, ekonomije Japana i Kine prikazane su slikama dimnjaka, proizvodnih linija u pogonu, robota koji slažu proizvode i ljudi koji doista nešto i proizvode. Najbolje od svega jest to što nitko ne prepoznaje apsurd tih segmenata. Ako je Longfellow bio u pravu te ako je istina to da „koga bog hoće uništiti, oduzme mu pamet”, onda mora da smo nadomak naše ekonomske propasti jer je očito da smo nacija koja je potpuno poludjela.

Na svu sreću, ima nas još nekoliko koji smo sačuvali svoju mudrost. U posljednje vrijeme sve više kvalificiranih i nepristranih vođa mišljenja priznaje kako su trgovinski disbalansi zapravo štetni te da bi pad vrijednosti dolara koji iz njih proizlazi mogao imati ozbiljne posljedice. Nažalost, njihove vapaje nitko ne čuje, pa se na njihova upozorenja ne obraća pozornost.

U članku u *Bloombergu* od 11. prosinca 2006. citiran je bivši predsjednik središnje banke, Alan Greenspan, govoreći, kao običan građanin na poslovnoj konferenciji putem satelita u Tel Avivu, kako će američkom dolaru vrijednost vjerojatno nastaviti padati sve dok se ne smanji trenutni deficit tekućeg računa nacije. „Nije razborito držati sve u jednoj valuti.” Reutersov izvještaj citirao je Greenspana kako na istoj toj konferenciji govori: „Postoje dokazi kako nacije OPEC-a počinju micati svoje rezerve iz dolara u eure i jene, tako da će pad dolara biti prisutan sljedećih nekoliko godina.”

Bivši ministar financija, Robert E. Rubin, te bivši predsjednik središnje banke, Paul Volcker, izrazili su slične brige oko dolara. Volcker je citiran u članku *New York Timesa* od 1. studenog 2006., spominjući „klađenje protiv dolara”, govoreći pritom kako su okolnosti „opasne i neukrotive”, kakvih se još ne sjeća.

Warren Buffet odmjerio je situaciju te je, prema izvještaju Associated Pressa od 20. siječnja 2006. rekao: „Američki trgovinski deficit veća je prijetnja domaćoj ekonomiji i od deficita saveznog proračuna i od potrošačkog duga, te bi mogao dovesti do političkih nemira. Sada nas ostatak svijeta posjeduje za 3 bilijuna dolara više nego što mi posjedujemo njih.”

Koliko ja znam, nitko još nije upitao Warrena Buffeta: „Ako si tako pametan, zašto nisi bogat?” Ako on i prethodno spomenuti ljudi misle da problem postoji, onda je prilično sigurno da je to istina. Na narednim stranicama naučit ćete zašto je ekonomija SAD-a u stvarnoj nevolji te kako možete izbjeći gubitke i uživati u kontinuiranom napretku.